

tada rutinàriament per Montoliu, BDC II (1914), 37, Tallgren, *l. c.*, i Moll (AORBB I, 199; que encara no l'ha rectificada en *AlcM.*); només Tallgren sentí algun escrúpol fonètic i per tant suggeria contaminació de *averar*. ¿Cal dir encara que aquesta etimologia és insostenible? Només gent que desconegui o menystingui totalment la fonètica històrica pot pendre-la en consideració. Careta i Montoliu creien estranyament que la grafia *auyr* o *auir* del català antic es podia llegir *avir*, i fins introduïren aqueixa interpretació bàrbara en textos que van publicar (Montoliu la penja a Balari en editar el *DBal.*). És evident que el resultat fonètic del ll. vg. AGÜRŪM només pogué ser el ben conegut *äüyr*, o sigui *aiür*, i que és el que correspon a oc. ant. *aiür*, *aiür*, *agur*, al fr. ant. *eür*, etc.; en català *auyr* podia arribar fins a *avuir* (tal com OCTO > *üit* > *vuit*, *abuy* > *avuy*), no a **avir*. Però no perdem més temps refutant errors superats de les albes de la nostra filologia. I aquest desdeny de la fonètica els conduïa a una semàntica pobra, esquifida, cega per als matisos.

El substantiu *averany* ve del verb *averar*, derivat de l'adjectiu *ver* VERUS, com ja he escrit no sé quantes vegades. De primer *averar* no era sinó 'comprovar la veritat': *tu que averas l'avangeli* deia Cerverí 'tu que verifiques o ratifiques la bona Nova' (19/64, 13).² Que un mot d'aquest sentit pugui evolucionar cap a la idea d'auguri, divinació o pronòstic, no sols és natural en principi, sinó que està comprovat pel que ha passat en llengües molt conegudes, com les més pròximes germàniques, on això es troba no sols en l'al. mod. *wahrsagen* 'dir la bonaventura', 'profetitzar', *wahrsager* 'augur, pronosticador' sinó ja en el baix alemany antic del *Heliand*, escrit per ordre del fill de Carlemany: *warságo* m. 'profeta' (veg. Holthausen, *Altsächs. Wb.*; *wahr* + *sagen* 'dir la veritat'); en anglès, partint de *sōð*, 'la veritat' en anglo-saxó, i també en b.-al. ant., angl. antiq. *sooth*, es formà *soothsayer* 'profeta, endevinaire', *to soothsay* 'profetitzar'.

Ajuda a comprendre el trànsit semàntic cap a 'averany' el tenir en compte fins a quin punt, en la ment de la gent medieval i supersticiosa, les idees de 'veritat, realitat' i la de fet previst per divinació (mitjançant els ocells, els astres, els poders sobrenaturals) eren mirats com a coses en el fons identificables; ho deixen transparentar fins els textos lullians: «en una alta muntanya stava un cavaller en son cavall; guarnit fo de totes armes: aquell cavaller era *avuyrer*, e era vengut per guardar *aiüys*, que li significassen veritat de una cavalcada que volia fer contra un altre cavaller, qui era son mortal enemich --- sguardava si veuria alguna àguila o cornela o esparver --- en lo qual pogués conèixer ço que desirava a saber ---», *Blanquerna*, § 47 (NCL. I, 230.20).

El cat. ant. *averar* expressà també idees com 'afirmar': «dients la fortuna ésser cruel --- chaem en gran error, crehens e *averans* que Déus se haja envés nosaltres cruelment e irosa», Ant. Canals (*Scipió*, NCL., 36), si bé ja en això entra tant o més la idea de 'conjectura'; però és molt corrent que prengui un sentit de

'càlcul estimatiu': «de cavallers qui perden res en ostns ni cavalcades en servici de lurs senyors, esmenat lurs sia de lurs senyors, axí com éls o poran *averars*», *Usatges* (NCL., 71);³ «si alguns tallaran carrasques --- et faran corral o atanç et arnes d'abelles --- e per los vedalers seran atrobats --- que ls senyors de qui seran les abelles --- sien tenguts de pagar --- *averat* per los dits vedalés», doc. de Tortosa, any 1341 (*BABL* XI, 311), «taxades per la cort e *averades* per la part mijançant sagrament» en els Privilegis de la Vall d'Aneu, de 1408 (*RFE* IV, 48). Cf. encara els usos del b. ll. *averare* que documenten a Catalunya Bast-Bass. (195) en docs. dels Ss. XI i XII. Altrament no és rar que el cast. *averiguar* prengui vulgarment un sentit de 'escatir, apreciar'.

Averany fou, doncs, el substantiu derivat d'aquesta idea verbal. L'*averany* començà per ser la conjectura, el càlcul estimatiu, que feia el qui judicava els fets: els *averava*, i els fets eren per a ells aquells senyals que els «significassen veritat» com repetia fins Ramon Llull servint-se d'una expressió vulgar: li pronosticaven el que seria.

DERIV.: *Averanyar*, *averanyador*, veg. supra.

1 Així tant en el ms. (NCL.) com en la 1.ª edició (menys fidel però basada en tradició ms. independent). Desconcertat per aquesta forma alterada el ms. P ho canvià aproximadament en *devinar*. —

2 Semblantment en oc. ant.: «Jamais non voil menjar de pera / s'aquest somnis ben non s'*avera*» 'no es realitza', *Flamenca*, v. 2980; «ab lui s'abene / e-l gilós jassa dins l'esponda! / —Guillems sospira corralmen / e prega Dieu tot suavet / qu'en lui *avere* cest verset / que las tosetas han cantat», ib., v. 3250, i ja en el v. 906. —³ Desclot dona un pasatge d'una trad. cat., avui perduda, de l'*Usatge Princeps namque*, que sembla relacionat amb aquest, i on surt també *averar* en dos dels antics mss. de Desclot: «si'l príncep de Catalunya --- serà asetjat per sos anamichs --- e si null hom li fallirà en ajuda --- deu-li smenar ab son haver la desonor e-l falliment que li haurà feyt, axí com *averar* ab son propri sagrament; per tal car negun hom no deu fallir a son senyor ---» (Desclot, NCL. IV, 134.19): és el que es llegeix en els mss. V i J — aquest, el que segueix Coll com a bàsic, però ací Coll (veg. les variants a la fi del volum) se n'ha apartat adoptant la lliçó, més trivial, d'un altre manuscrit.

Averar 'heure, agafar', V. *haver* *Averdancament*, *averdancar*, V. *verdanc* (VERD) *Avergonyiment*, *avergonyir*, -nyit, V. *vergonya* *Averia* (bèstia), V. *haver*

Avern 'l'infern', pres del ll. *avernus* 'el llac mitològic de l'Avern, on suposaven l'infern els antics'. □

1.ª doc.: Verdaguier, *Atl.*

DERIV.: *Avernal* [Princ. S. XX, Alomar].

Averrida, *averridor*, *averrir*, V. *verro* *Aversari*, *aversat*, *aversió*, V. *vertir* (VESSAR) *Avertuar*,